

پښتونستان د علومو انساني او مطالعاتو فریښکني
پرتال جامع علوم انساني

نکاتی درباب پژوهش

نکاتی در باب پژوهش *

۱- یکی از نکات اصلی که اعضای کمیته به آن توجه زیادی معطوف داشته‌اند اینست که بودجه تحقیقاتی کشور باید واقعاً صرف پژوهش شود زیرا تا کنون قسمت اعظم بودجه تحقیقاتی کشور در اختیار دستگاههای اجرائی دولت بوده است: $88/7\%$ برای دستگاههای اجرائی دولت و $1/3\%$ برای تمام دستگاهها و موسسات آموزش عالی (۱) و این بودجه اغلب صرف امور غیر پژوهشی میشود. بنابراین باید پس از ارزشیابی پژوهشهای انجام شده و یاد دست اقدام این دستگاههای اجرائی، سهم توان پژوهشی این موسسات غیر مشمول تعیین گردد. شورای پژوهشهای علمی کشور با توجه به این بررسیها باید بودجه پژوهشی موسسات مزبور را که فقط به پژوهش واقعی اختصاص دارد تعیین و در اختیار آن موسسات قرار دهد. لازم به یاد آوری است که در صورت لزوم تفاوت مبلغ این بودجه با بودجه فعلی میتواند در ردیفهای بودجه مناسب دیگری ولی نه بعنوان بودجه پژوهشی

از طرف دولت در اختیار سازمان ذینفع کماکان قرار گیرد. بعبارت دیگر تمام اعتبارات تحقیقاتی کشور باید در اختیار شورای پژوهشهای علمی کشور قرار گیرد تا با توجه به سیاست کلی تحقیقاتی و در نظر گرفتن اولویتها سهم بودجه پژوهشی هر موسسه و یا سازمان پژوهشی تعیین گردد.

۲- با توجه به اینکه انجام پژوهش بر نامه‌ریزی شده در کشوریکی از ضروریترین عوامل در رسیدن به اهداف انقلاب ایران تحت رهبریهای داهیانته شاهنشاه آریامهر میباشد و اینکه باید کشور کم کم از نظر علمی و تکنولوژی خاص ایرانی به خود کفائی لازم برسد لذا باید در برنامه‌ریزیهای کلی مملکت، رشد بودجه تحقیقاتی کل کشور و افزایش نسبی آن در بخشهای مختلف مملکت با توجه به اولویتها و سیاستهای تحقیقاتی کشور تعیین گردد تا بهره‌وری لازم از این سرمایه گذاریها عاید گردد. بعنوان مثال در ۹ ساله اخیر بودجه پژوهشی دانشگاهها به دو برابر و بودجه پژوهشی سازمانهای عام المنفعه به

۵۶ پیروگزارشی که از سوی کمیته علوم و تحقیقات گروه بررسی مسائل ایران در پرتو انقلاب شاه و ملت در شماره دوم «جامعه نوین» چاپ شد، اکنون این کمیته نظریات تکمیلی خود را اعلام می‌دارد.

۷ برابر فزونی یافته (۲). بنظر میرسد که این رشد از روند سیاست پژوهش خاصی پیروی نکرده است زیرا بوضوح دیده میشود که اعتبارات تحقیقاتی دانشگاهها رشد مناسب و لازم را نداشته است با وجود این با مدار کی که در اختیار است (۴ و ۳) بهروشنی درمیا بینم که بالاترین میزان پژوهشهای واقعی کشور را دانشگاهها انجام داده و میدهند. بررسی درصد اعتبارات پژوهشی کشور از درآمد ناخالص ملی با مقایسه با درصد اعتبارات تحقیقاتی کشورهای پیشرفته نشان میدهد که این نسبت خیلی کم و حتی از یک درصد توصیه شده از سوی یونسکو بسیار کمتر است. ضمناً قسمت عمده اعتبارات پژوهشی منظور شده برای پژوهنی در وزارتخانهها و دستگاههای اجرائی نیز صرف امور پژوهشی نمی شود. بنا بر این نسبت داده شده خیلی دور از حقیقت و رقم واقعی آن بسیار ناچیز و احتمالاً در حدود ۴٪ درصد یعنی ۲۵ برابر کمتر از حداقل توصیه شده میباشد. ۳- نکته دیگری که مورد بررسی اعضای این کمیته قرار گرفت اتخاذ سیاسی کارآ و مناسبی برای استفاده از تحقیقات ایرانی تا سر حد امکان میباشد تا اولاً از نظر اقتصادی این پژوهشها که در حال حاضر هزینههای آن را دولت می پردازد (در بسیاری از کشورها موسسات خصوصی سهم قابل توجهی در انجام تحقیقات و پرداخت هزینههای مربوط دارند) بازده قابل قبول داشته باشد. ثانیاً با توجه به این پژوهشهای بنیادی یا کاربردی، تکنولوژی خاصی بر- اساس شرایط اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی کشور بنیان نهاده شود. ثالثاً محققین کشور با مشاهده اثرات علمی پژوهشهای خود در جهت پیشرفت ایران علاقمندی بیشتری پیدا نمایند.

۴- گرایشهای پژوهشی باید از همان دوران طفولیت با برنامه ریزی صحیح در همگان بوجود آید تا کم کم تمام افرادی که دارای استعداد لازم

هستند در رشته خاصی خلاق و مبتکر شوند. ضمناً باید در دانشگاهها که الزاماً از مراکز اصلی پژوهش خواهند بود (مهمترین سهم توان پژوهشی کشور از نظر نیروی انسانی در دانشگاهها متمرکز هست) با سیاستهای کاملاً انقلابی به تحقیق ارج نهند. بعرض مثال ممکن است استخدام کادر علمی دانشگاهها بر پایه پژوهش استوار نمود بدین صورت که اعضای کادر علمی طبق برنامه دقیق پژوهنی استخدام گردند و سپس در رعایت های آموزشی شرکت نمایند. بدین ترتیب آموزش از پژوهش فاصله نمیگیرد و آموزش باروری فضای دانشگاهها را روشن می کند و در نتیجه محیطهای آماده ای جهت ایجاد جهشهای لادم و رابطه منطقی بین دانشگاهها و صنعت، هنر، ادب و فرهنگ ایجاد میشود.

۵- گام پراهمیت دیگر شناخت توان انسانی و برنامه ریزی و آینده نگری جهت پژوهش میباشد که هم اکنون از روند خاصی پیروی نمی کند و تمرکز ندارد. برای شناخت توان انسانی موجود میتوان از ایجاد یک بانک داده های تخصصی Specialization Data Bank بهره گرفت.

در این بانک اطلاعات مربوط به نوع، درجه، کیفیت و کمیت تخصصهای پژوهشگران و میزان دسترسی به تخصصهای موجود جمع آوری میشود. در این صورت نه تنها توانها و کمبودها بهتر آشکار میشوند بلکه رابطه دانشگاهها و موسسات پژوهنی با صنایع که یکی از مهمترین مسائل میباشد بتدریج برقرار خواهد شد. بدینصورت بخش صنعتی و سایر دستگاههای اجرائی میتوانند از تخصص و توان پژوهنده ایرانی تا سر حد امکان استفاده نمایند. نتیجه اولاً جامعه ایرانی از سرمایه گذاری انسانی خود نتیجه بهتری میگیرد ثانیاً پژوهنده ایرانی میتواند در بازار کار از توان تخصصی خود بهره مندی بیشتری داشته باشد. بعنوان مثال هم اکنون متخصصین طر

ولیکه در دانشگاه‌ها هستند حتی در تصمیم‌گیری‌های
ملکی در تخصص خود مورد مشورت قرار نمی‌گیرند
تا چه رسد به اینکه کارهایی که بخوبی از عهد ایشان
برمی‌آید با آنها ارجاع شود. پس از بررسی توان
تخصصی و پژوهشی افراد (مثلا در دانشگاه‌ها)
سازمان‌های اجرائی مملکت باید موظف گردند تا
حد امکان مسائل پژوهشی و مشکلات خود را با کمک
دانشگاه‌ها بررسی و حل نمایند. با اجرای صحیح
این سیاست هم پژوهنده با احساس تأمین بیشتر با
علاقه باطنی به تحقیق و انجام وظیفه مشغول خواهد
بود و از نظر علمی می‌توان او را همیشه در سطح
بین‌المللی حفظ کرد و هم با اجرای مدیریت پژوهشی
صحیح علاوه بر اینکه فرامغزها کم‌کم حداقل می‌رسد
گراشی هم بسوی جلب افکار نو و فعالیت بیشتر ایجاد
میشود.

۶- مدیریت پژوهشی باید چنان باشد که هیچ‌گونه
تبعیض چه از نظر فراهم آوردن و مسائل کار، چه از

نظر فراهم آوردن مسائل کار، چه از نظر رفاهی،
روانی و معنوی بین متخصصین هم‌طراز ایجاد نگردد
و استقلال کامل محققین در برنامه‌های پژوهشی مربوطه
تأمین گردد. لذا اعمال مدیریت صحیح فقط با استفاده
از ضوابط کاملاً دقیق و روشن امکان خواهد داشت
و این ضوابط برنامه‌ریزی شده باید در دسترس تمام
محققین قرار داشته باشد تا بتوانند با علاقه و با اتکا
به توان و کارائی پژوهشی خود مرقعیت استحقاقی
خود را طبق فرامین شاهنشاهی آریابهر بدست آورده
و با علاقه بیشتری به انجام وظیفه مشغول باشند.

۷- با توجه به اینکه شوراهای تخصصی پنجگانه
که تحت نظر شورای پژوهش‌های علمی کشور انجام
وظیفه میکنند از افراد متخصص در رشته‌های مختلف
تشکیل شده به نظر می‌رسد که فاصله بین این شوراهای
و محققین کشور را باید کمیته‌های تخصصی تری پر
کنند تا رفع مشکلات پژوهشگران با سهولت بیشتری
میسر گردد.

مراجع و منابع

- ۱- قوانین بودجه کل کشور از ۲۵۲۷ تا ۲۵۳۵ و لایحه بودجه سال ۵۵ کل کشور.
- ۲- تحلیلی از بودجه‌های پژوهشی کشور ۱۳۵۴-۱۳۴۷ وزارت علوم و آموزش عالی.
- ۳- الف- گزارش وضع تحقیقات در بخش عمومی موسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی و آموزش
واحد شناخت و سنجش تحقیقات، آبانماه ۲۵۳۰
ب- راهنمای اعضای هیأت علمی دانشگاهها و موسسات آموزش عالی (شهریور ۲۵۳۵)
۴- راهنمای طرح‌های پژوهشی وزارت علوم و آموزش عالی دفتر برنامه‌ریزی پژوهش‌های
علمی مرداد ۲۵۳۵